

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Remissyttrande
Datum: 2015-09-29
Dnr: MIUN 2015/862

Strålsäkerhetsmyndigheten

171 16 Stockholm

Strålsäkerhetsmyndighetens granskning av SKB:s ansökan om tillstånd för SFR SSM2015-1640

Sammanfattning av yttrande

Mittuniversitetet anser inte att ansökan om att få uppföra ett lager, för låg- och medelaktivt kärnavfall (SFR) i Forsmark Östhammars kommun, utgör ett fullgott beslutsunderlag, som understödjer valet av metod och plats, som uppfyller syftet och garanterar säkerhet flera generationer framöver. Det är också oklart hur ansökan ska prövas. Vidare vilar ärendet på en otydlig avgränsning och det finns inte någon kravlista över vad ansökan ska innehålla, vilket bl.a. ska tas fram utifrån samråden. Mittuniversitetet föreslår att regeringen tillsätter en panel med uppgift att specificera krav på vad ansökan ska omfatta och därmed klarlägga en avgränsning.

Det bör göras mycket tydligt för sökanden att den långsiktiga miljösäkerheten och hälsan måste ges högsta prioritet och att ett beslut inte får forceras fram utifrån kortsiktiga intressen.

Inledning

I Sverige finns kärnavfall – såväl högradioaktivt som låg- och medelaktivt – som måste tas omhand. Enligt lag ska kärnavfall hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt, så att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö och så att återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas.

Denna ansökan gäller en kärnteknisk verksamhet med konsekvenser och risker som sträcker sig åtskilliga generationer framöver. Det är bl.a. detta som gjort

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

kärnkraften till en av världens mest konfliktfyllda aktiviteter. Största vikt bör således läggas på att få ett fullgott beslutsunderlag. Mittuniversitetet har avgränsat sitt remissvar till följande: oklarheter rörande prövning av ärendet, brister i samråd, och redovisning av alternativ (metod/teknik och plats).

Okklarheter rörande prövning av ärendet

Ärendet handlar om Svensk Kärnbränslehantering AB:s (SKB) ansökan om byggnation av ett slutförvar för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall som ska vara så strålsäkert som möjligt.

<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/start/slutforvar/ansokningarna/ansokan-om-slutforvar/> Denna slags verksamhet prövas bl.a. enligt kärntekniklagen (tillstånd), enligt miljöbalken (tillåtlighet och krav om miljökonsekvensbeskrivning – MKB), EGs direktiv och Esbokonventionen om MKB.

Det är dock oklart hur ansökan ska prövas. SKB skriver i sin preliminära MKB från 2011 att ansökan avser "mellanlagring, inkapsling och slutförvar av använt kärnbränsle och om tillåtlighet och tillstånd" (vår kursivering). Det är också så som övriga parter anser att ärendet ska prövas, vilket framgår av bl.a.

Samrådsprotokollen där myndigheter, Östhammars kommun och deltagande organisationer explicit tar upp detta.

SKB har emellertid, sedan MKBn från 2011, förändrat texten till att gälla "tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet till utökad verksamhet vid anläggning för slutförvaring av låg-och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR) med mera i Forsmark, Östhammars kommun, Uppsala län". SKB hävdar därmed att ansökan endast gäller tillstånd om en utbyggnad av befintligt förvar och inte regeringens prövning av tillåtligheten av en separat enhet. Det är också utifrån denna skrivning som SKB har arbetat fram ansökan. Myndigheter och andra parter anser dock att ansökan, för att vara acceptabel, ska redovisa avfallsförvaret som en fristående enhet med krav om tillåtlighet enligt kap 17 miljöbalken. Regeringen, som i denna fråga uppvaktats av både Östhammars kommun och SKB, har ännu inte beslutat i frågan (e-mail från SSM den 2015-09-15). Redan dessa oklarheter gör att Mittuniversitetet anser att ansökan inte är fullgod. Nedan redovisas ytterligare oklarheter som styrker denna uppfattning.

Samråd

En MKB innehåller två rättsligt reglerade delar – ett dokument och en process för att ta fram detta dokument. Avgränsning av dokumentets innehåll görs genom en samrådsprocess, utifrån vilken en kravlista tas fram över av vad som ska vara utrett i ansökan. Flera samråd har hållits inom ramen för detta ärende, men de har inte mynnat ut i en tydlig avgränsning utifrån en kravlista om vad ansökan ska innehålla. Av samråden kan dock utläsas att SKBs avgränsning är för alltför snäv.

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Alternativ – metod/teknik och plats

Att ta fram alternativa metoder/tekniker och alternativa platser till den sökandes huvudalternativ följer en viss enkel logik, där först det objektiva syftet med verksamheten klargörs. I detta fall är syftet att långsiktigt och med radiologisk säkerhet omhänderta låg- och medelaktivt kärnavfall. Utifrån detta kan sedan alternativa metoder/tekniker beskrivas. När bästa metod utifrån diverse kriterier bestämts – vilket kan men inte behöver vara den sökandes huvudalternativ – undersöks sedan alternativa platser för denna metod.

SKBs ansökan brister i krav om att utreda metod/teknik alternativ, vilket är ett lagkrav enligt miljöbalkens kapitel 6, 7§. Vad gäller alternativ metod tar ansökan i detta fall endast upp olika utformningar av en utbyggnad av det befintliga SFR-lagret i Forsmark. Någon redovisning av andra metoder som diskuterats i andra länder, eller inom forskning på området redovisas inte, såsom t.ex. transmutation eller andra tekniker för att minska strålningsintensiteten i avfallet.

Detta ärendes speciella karaktär, med mycket stora risker samt långsiktiga miljö- och hälsoaspekter, understryker det speciella ansvar som vilar på vår generation, nämligen att se till att det bästa metod/teknik-alternativet för ett slutförvar av kärnavfall förläggs på en så säker plats som möjligt. Emellertid brister SKBs ansökan även vad gäller redovisning av alternativa platser, vilket medför att det inte går att uttala sig om huruvida huvudalternativet för platsvalet är tillräckligt bra. Så t.ex. har Hultsfred som alternativ plats inte berörts trots att SKI, SGU, SSI och Hultsfreds kommun 2003 ansett att SKB "bör ta fram ett bättre underlag för sin bedömning att in- och utströmningsområden inte är en viktig lokaliseringfaktor" (http://www.skb.se/wp-content/uploads/2015/05/20060907_006_Bilaga.pdf).

Vidare skickade SSM den 2013-12-17 "en begäran om komplettering av ansökan rörande Hultsfred som alternativ plats" (samrådsprotokoll 2014-02-01). De referensområden som SKB tagit med, är summariskt redovisade och har uteslutits på kortsiktiga lokal grunder. Att kommuner tackar nej till medverkan i SKBs lokaliseringsprocess eller att provborringar mött på motstånd kan inte tillåtas vara avstyrande när det gäller att få fram bästa möjliga plats. Ärendet gäller framtida generationers hälsa och säkerhet och måste behandlas utifrån ett nationellt långsiktigt perspektiv. Vidare kan SKBs hänvisning till Kävlinge översiktsplan, där kommunen har prioriterat en snabb avveckling av Barsebäcksanläggningarna, inte heller tillåtas vara ett överordnat skäl till att forcera fram beslut. Miljösäkerheten i det långa perspektivet får inte riskeras utifrån kortsiktiga lokala intressen.

Slutkommentar

Frågan om hur kärnavfall bäst ska förvaras har pågått under åtskilliga år. För att få ett fullgott beslutsunderlag är det uppenbart att avgränsning och krav om vad ansökan ska innehålla måste göras tydliga. Detta skulle kunna vara en uppgift för en panel, som tillsätts av regeringen. En sådan uppgift bör utan större

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

svårighet och med en relativt liten tidsåtgång gå att genomföra på basis av vad som redan framkommit i ärendet.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av prorektor Mats Tinnsten efter föredragning av professor Inga Carlman. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har förvaltningschef Håkan Stenström, sekreterare Lena Stenmark och studentrepresentant Rickard Låth varit.

Mats Tinnsten
Prorektor